

## ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΚΩΛΥΜΑΤΑ ΑΥΤΟΥ

### I. Ο Ορθόδοξος Γάμος

1. Ο θεσμός τῆς οικογενείας εὐρίσκεται σήμερον ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῆς ἐκκοσμικεύσεως, ὡς ἐπίσης καὶ τοῦ ἠθικοῦ σχετικισμοῦ. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία διδάσκει τὴν ἱερότητα τοῦ γάμου ὡς μίαν θεμελιώδη καὶ ἀδιαμφισβήτητον διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐλευθέρα ἔνωσις μεταξύ ἀνδρός καὶ γυναικός εἶναι μία ἀπαραίτητος προϋπόθεσις.

2. Ο γάμος θεωρεῖται εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὡς ὁ ἀρχαιότερος θεσμός θεοῦ δικαίου, διότι εἰσῆχθη συγχρόνως πρὸς τὴν δημιουργίαν τῶν πρώτων ἀνθρώπων, τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὕας (Γεν. 2, 23). Ἡ ἔνωσις αὕτη συνεδέθη ἀπ' ἀρχῆς ὄχι μόνον πρὸς τὴν πνευματικὴν κοινωνίαν τοῦ ζεύγους, τοῦ ἀνδρός καὶ τῆς γυναικός, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν δυνατότητα ἐξασφαλίσεως τῆς συνεχείας τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Οὕτως, ὁ γάμος ἀνδρός καὶ γυναικός εὐλογηθεῖς ἐν τῷ παραδείσῳ κατέστη ἐν ἱερόν μυστήριον, τό ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, ὅτε ὁ Χριστός ἐτέλεσε τό «πρῶτον σημεῖον» διὰ τῆς μεταβολῆς τοῦ ὕδατος εἰς οἶνον εἰς τὸν ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας γάμον, ἀποκαλύπτων οὕτω τὴν δόξαν αὐτοῦ (Ἰω. 2, 11). Τό μυστήριον τοῦ ἀκαταλύτου δεσμοῦ μεταξύ ἀνδρός καὶ γυναικός εἶναι εἰκὼν τῆς ἐνώσεως Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας (Ἐφ. 5, 32).

3. Ἡ χριστοκεντρικὴ λοιπὸν τυπολογία τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου ἐξηγεῖ τὴν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου εὐλογίαν τοῦ ἱεροῦ δεσμοῦ δι' εἰδικῆς εὐχῆς (ἱερολογίας), διό καὶ ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος εἰς τὴν πρὸς τὸν Πολύκαρπον Σμύρνης Ἐπιστολὴν αὐτοῦ ἐτόνιζεν, ὅτι οἱ προσερχόμενοι εἰς γάμου κοινωνίαν πρέπει *“μετὰ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου τὴν ἔνωσιν ποιῆσθαι, ἵνα ὁ γάμος ᾖ κατὰ ὕριον καὶ μὴ κατ' ἐπιθυμίαν (=ἀνθρωπίνην). Πάντα εἰς τιμὴν Θεοῦ γινέσθω”* (V, 2). Οὕτω, τόσον ἡ ἱερότης τοῦ θεοσυστάτου δεσμοῦ, ὅσον καὶ τό ὑψηλὸν πνευματικὸν περιεχόμενον τῆς ἐγγάμου συζυγίας ἐξηγοῦν τὴν ἀξίωσιν, ὥστε νὰ ἀναδειχθῇ *“τίμιος ὁ γάμος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος”* (Ἐβρ. 13, 4), διό καὶ ἀπεδοκιμάζετο οἰαδήποτε προσβολή τῆς καθαρότητος αὐτοῦ (Ἐφεσ. 5, 2-5. Α' Θεσσ. 4, 4. Ἐβρ. 13, 4 κ.ἄ.).

4. Ἡ ἐν Χριστῷ ἔνωσις ἀνδρός καὶ γυναικός συνιστᾷ μίαν μικρὰν ἐκκλησίαν ἢ μίαν εἰκόνα τῆς Ἐκκλησίας. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς διακηρύσσει: *«Τίνες δέ οἱ τρεῖς ὑπάρχουσιν, ἐν ὀνόματι Χριστοῦ συναγόμενοι, παρ' οἷς μέσος ἐστὶν ὁ ὕριος. Ἡ οὐχὶ ἄνδρα καὶ γυναῖκα καὶ τέκνον τοὺς τρεῖς λέγει; Ὅτι ἀνδρὶ γυνὴ διὰ Θεοῦ ἀρμόζεται»* (Στρωματεῖς, 3,

10. PG 8, 1169 B). Η ένωσις ἀνδρός καί γυναικός διά τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ ὑψοῦται εἰς ὑψηλότερον βαθμόν, διότι ἡ κοινωνία εἶναι ὑπεροχωτέρα τῆς ἀτομικῆς ὑπάρξεως, ἀφοῦ τοὺς εἰσάγει εἰς τὴν τάξιν τῆς Βασιλείας τῆς παναγίας Τριάδος. Ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διά τόν γάμον εἶναι ἡ πίστις εἰς τόν Ἰησοῦν Χριστόν, μία πίστις, τὴν ὁποίαν ὀφείλουν νά ἀποδέχωνται ὁ νυμφίος καί ἡ νύμφη, ὁ ἀνὴρ καί ἡ γυνή. Ἄλλωστε, τό θεμέλιον τῆς ἐνότητος τοῦ γάμου εἶναι ἡ ἐν Χριστῷ ἐνότης, ἵνα, διά τῆς ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εὐλογίας τῆς συζυγικῆς ἀγάπης, δυνηθῇ τό ζεῦγος νά ἀντανακλᾷ τὴν ἀγάπην Χριστοῦ καί Ἐκκλησίας ὡς μυστηρίου τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τῆς αἰωνίου ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ.

5. Ἡ προστασία τῆς ἱερότητος τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου ὑπῆρξε πάντοτε ἰδιαζόντως σημαντικὴ διά τὴν προστασίαν τῆς Οἰκογενείας, ἡ ὁποία ἀκτινοβολεῖ τὴν κοινωνίαν τῶν συζευγνυμένων προσώπων τόσον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅσον καί εἰς τὴν ὅλην Κοινωνίαν. Οὕτως, ἡ διά τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου ἐπιτυγχανομένη κοινωνία προσώπων λειτουργεῖ ὄχι ἀπλῶς ὡς μία συμβατικὴ φυσικὴ σχέσις, ἀλλὰ καί ὡς μία οὐσιαστικὴ καί δημιουργικὴ πνευματικὴ δύναμις διά τοῦ ἱεροῦ θεσμοῦ τῆς Οἰκογενείας. Αὕτη βεβαιώνει τὴν προστασίαν καί τὴν παιδείαν τῶν τέκνων τόσον εἰς τὴν πνευματικὴν ἀποστολὴν τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον καί εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς κοινωνίας.

6. Ἡ Ἐκκλησία ἀντιμετώπιζε πάντοτε μετὰ τῆς ἀναγκαίας αὐστηρότητος καί τῆς δεούσης ποιμαντικῆς εὐαισθησίας, κατὰ τό ὑπόδειγμα τῆς ἐπιεικειᾶς τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου (Ρωμ. 7, 2-3. Ἀ' ὁρ. 7, 12-15, 39 κ.ἄ.), τόσον τὰς θετικὰς προϋποθέσεις (διαφορὰ φύλου, νόμιμος ἡλικία κ.ἄ.), ὅσον καί τὰς ἀρνητικὰς προϋποθέσεις (συγγένεια ἐξ αἵματος καί ἐξ ἀγχιστείας, πνευματικὴ συγγένεια, ὑπάρχων γάμος, ἑτεροθρησκεία κ.ἄ.) διά τὴν σύναψιν γάμου. Ἡ ποιμαντικὴ εὐαισθησία ἦτο ἀναγκαία ὄχι μόνον διότι ἡ βιβλικὴ παράδοσις καθορίζει τὴν σχέσιν τοῦ φυσικοῦ δεσμοῦ τοῦ γάμου μετὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καί διότι ἡ ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις δέν ἀποκλείει τὴν πρόσληψιν ὠρισμένων περὶ γάμου ἀρχῶν τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ φυσικοῦ Δικαίου, αἱ ὁποῖαι προβάλλουν τόν δεσμόν τοῦ γάμου ἀνδρός καί γυναικός ὡς "θείου τε καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνίαν" (Μοδεστίνος) καί εἶναι συμβαταὶ πρὸς τὴν ἀποδιδομένην ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἱερότητα τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου.

7. Ὑπὸ τὰς τοσοῦτον δυσχερεῖς συγχρόνους συνθήκας διά τό μυστήριον τοῦ γάμου καί διά τόν ἱερόν θεσμόν τῆς Οἰκογενείας, οἱ ἐπίσκοποι καί οἱ ποιμένες ὀφείλουν νά ἀναπτύξουν σύντονον ἐργασίαν εἰς τόν ποιμαντικόν τομέα διά νά προστατεύσουν τοὺς πιστοὺς πατρικῶς, συμπαριστάμενοι εἰς αὐτούς, διά νά ἐνισχύσουν τὴν κλονισθεῖσαν ἐλπίδα αὐτῶν ἐκ τῶν ποικίλων δυσχερειῶν, θεμελιούντες τόν θεσμόν τῆς Οἰκογενείας ἐπὶ ἀκλονήτων θεμελίων, τὰ ὁποῖα οὔτε ἡ βροχὴ, οὔτε οἱ ποταμοί, οὔτε οἱ ἄνεμοι δύνανται νά καταστρέψουν, ἀφοῦ τὰ θεμέλια ταῦτα εἶναι ἡ πέτρα, ἡ δὲ πέτρα εἶναι ὁ Χριστός (Ματθ. 7, 25).

8. Τό τιθέμενον σήμερον ἐν τῇ κοινωνίᾳ ζήτημα εἶναι ὁ γάμος, ὁ ὁποῖος

εἶναι τό κέντρον τῆς Οἰκογενείας καί ἡ Οἰκογένεια δικαιώνει τόν γάμον. Ἡ ἀσκουμένη εἰς τόν σύγχρονον κόσμον πίεσις διὰ τήν ἀναγνώρισιν νέων μορφῶν συμβιώσεως ἀποτελεῖ μίαν πραγματικήν ἀπειλήν διὰ τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανούς. Ἡ κρίσις τοῦ γάμου καί τῆς οἰκογενείας εἰς διαφόρους μορφάς ἀνησυχεῖ βαθέως τήν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὄχι μόνον ἔνεκα τῶν ἀρνητικῶν συνεπειῶν εἰς τήν δομήν τῆς κοινωνίας, ἀλλά καί ἔνεκα τῆς ἀπειλῆς διὰ τὰς ειδικωτέρας σχέσεις εἰς τοὺς κόλπους τῆς παραδοσιακῆς οἰκογενείας. Κύρια θύματα τῶν τάσεων αὐτῶν εἶναι τό ζεῦγος καί ἰδιαίτερος τά τέκνα, διότι δυστυχῶς αὐτά ὑφίστανται συνήθως ἐκ τῆς παιδικῆς ἤδη ἡλικίας αὐτῶν τό μαρτύριον, καίτοι οὐδεμίαν ἔχουν εὐθύνην δι' αὐτό.

9. Ὁ νομίμως καταγεγραμμένος πολιτικός γάμος μεταξύ ἀνδρός καί γυναικός δέν ἔχει μυστηριακόν χαρακτήρα, ἀποτελεῖ πρᾶξιν συμβιώσεως κυρωθεῖσαν ὑπό τοῦ κράτους, διάφορον πρός τόν εὐλογούμενον ὑπό τοῦ Θεοῦ καί τῆς Ἐκκλησίας γάμον. Τά συνάπτοντα πολιτικόν γάμον μέλη τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νά ἀντιμετωπίζωνται μετά ποιμαντικῆς εὐθύνης, ἡ ὁποία ἐπιβάλλεται διὰ νά κατανοήσουν τήν ἀξίαν τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου καί τῶν ἐξ αὐτῶν ἀπορροεουσῶν εὐλογιῶν δι' αὐτούς.

10. Ἡ Ἐκκλησία δέν ἀποδέχεται διὰ τά μέλη αὐτῆς σύμφωνα συμβιώσεως τοῦ αὐτοῦ φύλου ἢ καί πᾶσαν ἄλλην μορφήν συμβιώσεως διὰ τά μέλη αὐτῆς, διαφόρους τοῦ γάμου. Ἡ Ἐκκλησία πρέπει νά καταβάλλῃ πάσας τὰς δυνατάς ποιμαντικὰς προσπάθειας, ὥστε τά παρεκκλίνοντα μέλη αὐτῆς εἰς τοιαύτας μορφάς συμβιώσεως νά δυνηθοῦν νά κατανοήσουν τήν πραγματικήν ἔννοιαν τῆς μετανοίας καί τῆς ηὐλογημένης ὑπό τῆς Ἐκκλησίας ἀγάπης.

11. Αἱ βαρύνονται συνέπειαι τῆς κρίσεως ταύτης ἐκφράζονται διὰ τῆς ἐπικινδύνου αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διαζυγίων, τῶν ἀμβλώσεων καί πολλῶν ἄλλων ἐσωτερικῶν προβλημάτων εἰς τήν οἰκογενειακὴν ζωὴν. Αἱ συνέπειαι αὗται εἶναι μία μεγάλη πρόκλησις διὰ τήν ἀποστολήν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον, διό καί οἱ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας ὀφείλουσιν νά καταβάλλουν πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν διὰ τήν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων αὐτῶν. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καλεῖ ἐν ἀγάπῃ τά τέκνα αὐτῆς καί ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καλῆς θελήσεως νά ὑπερασπισθοῦν τήν πιστότητα εἰς τήν ἱερότητα τῆς οἰκογενείας.

## II. Κωλύματα Γάμου

1. Σχετικῶς μέ τά κωλύματα γάμου λόγω ἐξ αἵματος, ἐξ ἀγχιστείας, ἐξ υἰοθεσίας καί πνευματικῆς συγγενείας ἰσχύει ὅ,τι προβλέπεται ὑπό τῶν ἱερῶν κανόνων (53 καί 54 τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς συνόδου) καί τῆς συνωδά τούτοις ἐκκλησιαστικῆς πράξεως, ὡς αὕτη ἐφαρμόζεται σήμερον εἰς τὰς κατά τόπους αὐτοκεφάλους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, καθορίζεται δέ καί περιγράφεται ἐν τοῖς Καταστατικοῖς Χάρταις αὐτῶν καί ταῖς σχετικαῖς συνοδικαῖς ἀποφάσεσιν αὐτῶν.

2. Περί τοῦ μή ἀμετακλήτως λυθέντος ἢ ἀκυρωθέντος γάμου καί τοῦ

προϋπάρξαντος τρίτου, ισχύει ότι συνιστοῦν ἀπόλυτα κωλύματα πρὸς σύναψιν γάμου, συμφώνως πρὸς τὴν κατηγορηματικῶς καταδικάζουσαν τὴν διγαμίαν καὶ τὸν τέταρτον γάμον Ὁρθοδόξον κανονικὴν παράδοσιν.

3. Συμφώνως πρὸς τοὺς ἱερούς κανόνας κωλύεται κατ' ἀκρίβειαν ἡ ἱερολόγησις γάμου μετὰ τὴν μοναχικὴν κουράν (καν. 16 τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ 44 τῆς Πενθέκτης ἐν Τρούλλῳ συνόδου).

4. Ἡ ἱερωσύνη ἀποτελεῖ, συμφώνως πρὸς τὴν ἰσχύουσαν κανονικὴν παράδοσιν (κανὼν 3 τῆς Πενθέκτης ἐν Τρούλλῳ συνόδου) κώλυμα πρὸς σύναψιν γάμου.

5. Περί τῶν μικτῶν γάμων Ὁρθοδόξων μεθ' ἑτεροδόξων καὶ μὴ Χριστιανῶν ἤχθη εἰς τὴν ἀπόφασιν, ὅπως

i. ὁ γάμος Ὁρθοδόξων μεθ' ἑτεροδόξων κωλύεται κατὰ κανονικὴν ἀκρίβειαν, μὴ δυνάμενος νὰ εὐλογηθῆ (κανὼν 72 τῆς Πενθέκτης ἐν Τρούλλῳ συνόδου) δυνάμενος ὅμως νὰ εὐλογηθῆ κατὰ συγκατάβασιν καὶ διὰ φιλανθρωπίαν, ὑπὸ τὸν ρητὸν ὅρον ὅτι τὰ ἐκ τοῦ γάμου τούτου τέκνα θέλουν βαπτισθῆ καὶ ἀναπτυχθῆ ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

ii. ὁ γάμος Ὁρθοδόξων μετὰ μὴ χριστιανῶν κωλύεται ἀπολύτως κατὰ κανονικὴν ἀκρίβειαν.

6. Ἡ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς περὶ κωλυμάτων γάμου ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως πρᾶξις δέον νὰ λαμβάνη ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς διατάξεις τῆς ἐκασταχοῦ σχετικῆς κρατικῆς νομοθεσίας, ἄνευ ὑπερβάσεως τῶν ὁρίων τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας.

7. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας σχετικῶς ὀφείλει νὰ ἀντιμετωπίζεται ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐκάστης αὐτοκεφάλου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τῶν ἱερῶν κανόνων, ἐν τῷ πνεύματι τῆς ποιμαντικῆς διακρίσεως, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου.

Σαμπεζύ, 27 Ἰανουαρίου 2016

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος, Πρόεδρος

† ὁ Μητροπολίτης Γέρων Λεοντοπόλεως Γαβριήλ  
(ἐκ προσώπου τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Θεοδώρου Β')

† ὁ Μητροπολίτης Ἰσαάκ  
(ἐκ προσώπου τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Ἰωάννου Γ')

† ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης Ἀρίσταρχος  
(ἐκ προσώπου τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Θεοφίλου Γ')

† ὁ Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωθιερεὺς Νικόλαος Μπαλασώφ  
(ἐκ προσώπου τοῦ Πατριάρχου Μόσχας Κυρίλλου)

† ὁ Σερβίας Εἰρηναῖος

† ὁ Ρουμανίας Δανιήλ

† ὁ Βουλγαρίας Νεόφυτος

† ὁ Γεωργίας Ἡλίας Β'

† ὁ Νέας Ἰουστινιανῆς καί πάσης Κύπρου Χρυσόστομος Β'

† ὁ Μητροπολίτης Ἡλείας Γερμανός  
(ἐκ προσώπου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος Ἱερωνύμου Β')

† ὁ Ἐπίσκοπος Σιεματίτσε Γεώργιος  
(ἐκ προσώπου τοῦ Μητροπολίτου Βαρσοβίας καί πάσης Πολωνίας Σάββα)

† ὁ Τιράννων καί πάσης Ἀλβανίας Ἀναστάσιος

† ὁ Πρέσωφ καί πάσης Τσεχίας καί Σλοβακίας Ραστισλάβ